

Неодинакові і мнения юристів по вопросу о времени заключения сделки в електронній формі. Підходи, існуючі в сучасних правових системах, касаючіся моменту прийняття акцепта оферентом, можна розбити на три групи: теорія "отправлення"; теорія "получення" (доставки); теорія "восприяття" (ознакомлення).

Но даже использование сторонами одной из теорий не дает нам право утверждать тождественность ее понимания. Ст. 9 проекта Закона Украины "Об электронных документах и электронном документообороте" содержит положение, согласно которому электронный документ считается полученным адресатом с момента получения подписчиком подтверждения факта получения адресатом электронного документа[3]. Согласно же пункту 2 статьи 15 Типового закона ЮНСИТРАЛ "Об электронной торговле" получение происходит в момент, когда сообщение поступает в указанную адресатом информационную систему, или если сообщение направляется в систему иную, чем указанная, в момент, когда адресат извлекает сообщение из системы[4].

Выбор компетентного правопрядка.

При необходимости судебного разрешения спорных вопросов до конца не ясно, каким же образом применять к контракту традиционные коллизионные привязки, как то "право страны, с которым он имеет наиболее тесную связь", "место исполнения", "право страны причинения вреда", "право места заключения" и т.п. Обращая внимание на прецеденты рассмотрения подобных споров в США нетрудно заметить, что и здесь не выработан единый подход в разрешении споров данных правоотношений.

Первая группа прецедентов фокусирует внимание на домицилии истца или основном месте его предпринимательской активности. Примерами такого подхода служат следующие судебные решения: Playboy Enterprises v. Chuckleberry, CompuServe v. Patterson, U.S. v. Thomas. В каждом из упомянутых решений суды применили закон места получения сообщения в Интернете. Во второй группе прецедентов американские суды применили закон того места, откуда было отправлено Интернет-сообщение. Судебные решения: Religious Technology Center v. Lerma, Religious Technology Center v. F.A.C.T. Net, Inc[5]. Таким образом, судебная практика не может решить коллизионные проблемы, возникающие в киберпространстве.

Новое средство осуществления коммерческой деятельности – Интернет, повлекло новые проблемы для коллизионного метода, а также обострило уже существующие проблемы, которые так до сих пор не были решены.

МЧП еще предстоит разработать соответствующие юридические механизмы для решения коллизий, возникающих вследствие использования Интернет в целях ведения "электронной коммерции". Поэтому нельзя не согласиться с мнением Александра Мережко, в том что мировое сообщество должно "выработать простые и легко применимые правила с целью определения компетентного права в Интернет-спорах и сделать их применимыми путем принятия конвенции или путем следования рекомендации какого-либо национального совещательного органа".

Література

1. Е.Б. Леанович "Проблемы правового регулирования интернет-отношений с иностранным элементом" <http://www.geocities.com/ukrwall/intprivlaw/article05.htm>
2. Пум Янг, The Australian Industry Standard, Австралия "Мина для электронной коммерции" www.osp.ru/cio/2000/05/
3. Model Law on Electronic Commerce. № ООН А/51/628 от 16 декабря 1996 г. Текст доступен в Интернете по адресу: www.uncitral.org, перевод на русский язык по адресу: <http://www.sibal.ru/knbaseMTP/statMTP.nsf/pages/12E7C8A459845CVC32569EC0038B746>
4. Текст проекта закона Украины "Об электронных документах и электронном документообороте" от 07.12.2000 г. доступен в Интернете по адресу: <http://www.expert.org.ua/2001/01/08/010108z2.shtml>
5. Александр Мережко "Международное частное право в киберпространстве"/"Юридическая практика" № 39 (197), 26 сентября 2001 года.

І. Якубівський,

аспірант Львівського національного
університету імені Івана Франка

ДО ПИТАННЯ ПРО ПРАВОВУ ПРИРОДУ ДОГОВОРУ ФІНАНСОВОГО ЛІЗИНГУ

Важливим питанням при з'ясуванні правової природи договору фінансового лізингу є визначення того, до яких саме угод - дво- чи багатосторонніх він відноситься.

Згідно із ч.1 ст.6 Закону України "Про лізинг", договір лізингу укладається у формі багатосторонньої угоди за участю лізингодавця, лізингодержувача та продавця об'єкта лізингу або двосторонньої угоди між лізингодавцем і лізингодержувачем. Разом з тим закон не містить прямої вказівки на те, що договір лізингу у формі багатосторонньої угоди укладається лише при непрямому лізингу, а у формі двосторонньої угоди – лише при прямому лізингу. Отже, при здійсненні фінансового лізингу, виходячи із Закону України "Про лізинг", можливі два варіанти договірної оформлення цих відносин:

1) укладається один договір за участю лізингодавця, лізингодержувача та продавця;

2) укладається два договори – договір фінансового лізингу між лізингодавцем і лізингодержувачем та договір купівлі-продажу між лізингодавцем і продавцем.

Загалом, питання щодо віднесення договору фінансового лізингу до дво- чи багатосторонніх угод в літературі є дискусійним. Одні вчені, серед яких В.В.Вітрянський, А.А.Іванов, О.Є.Блінков, виходять з того, що договір фінансового лізингу - це двостороння угода між лізингодавцем і лізингодержувачем, заперечуючи при цьому, що договір фінансового лізингу є тристороннім¹. Інша група авторів (Решетник І.О., Лисименко І.Г.) роблять спроби охарактеризувати договір лізингу, як тристоронню угоду.

На думку І.О.Решетник, фактично існуючий договірний зв'язок між лізингодержувачем і продавцем базується на особливому вираженні волі цих суб'єктів. Особливий характер їх волевиявлення проявляється якраз в тому, що воля лізингодержувача і продавця виражена непрямо шляхом².

Інший російський автор І.Г.Лисименко пише, що договір лізингу (за винятком договору зворотного лізингу) є багатостороннім договором, який складається щонайменше з двох, пов'язаних між собою і залежних один від одного договорів. Це, по-перше, договір, спрямований на придбання лізингодавцем у свою власність майна у продавця (постачальника, виробника). Це, по-друге, договір оренди з правом викупу чи без такого, укладений між лізингодавцем і лізингодержувачем.

На наш погляд, більш правильною є позиція першої групи авторів, які розглядають договір лізингу як двосторонню угоду.

Так, не можна погодитися з думкою І.О.Решетник про особливий характер волевиявлення лізингодержувача і продавця на виникнення правовідносин між ними. Вибір лізингодержувачем продавця, освідомленість продавця в тому, що майно призначене для передачі його в лізинг конкретній особі, не може вказувати на їх волевиявлення укласти тристоронню угоду. Згідно із ч.2 ст.44

Цивільного кодексу України, письмові угоди повинні бути підписані особами, які їх укладають. Продавець не підписує договору лізингу, так як і лізингодержувач не підписує договору купівлі-продажу. Тому між лізингодавцем, лізингодержувачем і продавцем укладаються два договори: договір лізингу і договір купівлі-продажу, а не одна тристороння угода.

Спільною є позиція І.Г.Лисименко, яка вважає, що договір лізингу є багатостороннім і складається з двох договорів: купівлі-продажу і лізингу. По-перше, це не узгоджується із загальними уявленнями про угоди. Як правильно відзначає у цьому відношенні А.А.Іванов, угода не може складатися з кількох договорів⁴. Такої ж думки притримується В.В.Вітрянський, який пише, що дві самостійні двосторонні угоди - купівлі-продажу і оренди - навіть при найтіснішому їх взаємозв'язку ніяк не можуть утворити тристоронню угоду, учасниками якої являлись би суб'єкти вказаних самостійних договорів⁵.

По-друге, той факт, що договір купівлі-продажу і договір лізингу є окремими договорами, а не єдиною тристоронньою угодою, впливає з моменту виникнення зобов'язань сторін. Якщо навіть припустити, що договір лізингу є тристоронньою угодою, яка в технічному аспекті оформляється двома документами, то звідси мало б впливати, зокрема, що права і обов'язки лізингодавця і лізингодержувача виникають аж з моменту підписання угоди третім учасником - продавцем, тобто з моменту укладення договору купівлі-продажу. Але це суперечить змісту договору лізингу, за яким лізингодавець має одним із своїх обов'язків придбання у власність майна у відповідного продавця. Зазначений обов'язок виникає у лізингодавця після укладення між ним і лізингодержувачем договору лізингу. Іншими словами, для укладення договору лізингу потрібне волевиявлення двох сторін - лізингодавця і лізингодержувача, що, в свою чергу, вказує на те, що договір лізингу є двосторонньою угодою.

Як вже було сказано, Закон України "Про лізинг" допускає можливість укладення договору фінансового лізингу у формі багатосторонньої або двосторонньої угоди. Така позиція законодавця уявляється не зовсім вдалою з тих міркувань, що у кожному з названих двох варіантів, незважаючи на однакову назву - "договір фінансового лізингу", мова йтиме про різні за своїм змістом та ознаками договори, що, в свою чергу, утруднює з'ясування правової природи вказаного договору. Однак надалі у вказаному законі врегульовано лише варіант, коли поряд з договором фінансового лізингу - двосторонньою угодою, укладається договір купівлі-продажу. Разом з тим, залишається, по суті, неврегульованим передбачений ст.6 Закону України "Про лізинг" варіант укладення договору фінансового лізингу у формі багатосторонньої угоди.

Отже, на нашу думку, при характеристиці договору фінансового лізингу за основу варто взяти варіант укладення його у формі двосторонньої угоди, оскільки саме у цьому випадку його назва відповідатиме змісту. Якщо ж лізингодавець, лізингодержувач і продавець вирішили укласти один договір у формі багатосторонньої угоди, то за змістом це буде змішаний договір, у якому поєднуюватимуться елементи, власне, договору фінансового лізингу та договору купівлі-продажу.

На основі сказаного, в законодавстві України доцільно відмовитися від закріпленого нині дуалістичного розуміння договору лізингу як дво- або багатосторонньої угоди. Проведений вище аналіз дозволяє зробити висновок, що договір лізингу - це двостороння угода. Тому в Законі України "Про лізинг" варто послідовно провести позицію, що договір лізингу є двосторонньою угодою, яка укладається між лізингодавцем і лізингодержувачем. Водночас, запропонований підхід не позбавить лізингодавця, лізингодержувача і продавця можливості укласти один договір у формі багатосторонньої угоди, оскільки ст.4 Цивільного кодексу України допускає укладення договорів, які хоч і не передбачені законодавством, але не суперечать йому.

Література

1. Блинков О.Е. Правовое регулирование финансовой аренды (лизинга) недвижимости. Дис. ... канд.юрид.наук: 12.00.03.- Рязань, 2000.
2. Брагинский М.И., Витрянский В.В. Договорное право. Книга вторая: Договоры о передаче имущества.- М.: Статут, 2000.
3. Иванов А.А. Договор финансовой аренды (лизинга). Учебно-практическое пособие.- М.: Проспект, 2001.
4. Лисименко И.Г. Договор лизинга в российском гражданском праве. Дис. ... канд.юрид.наук: 12.00.03.- Волгоград, 1999.
5. Решетник И.А. Гражданско-правовое регулирование лизинга в Российской Федерации. Дис. ... канд. юрид.наук:12.00.03.- Пермь, 1998.

¹ Брагинский М.И., Витрянский В.В. Договорное право. Книга вторая: Договоры о передаче имущества.- М.: Статут, 2000.- С.582; Иванов А.А. Договор финансовой аренды (лизинга): Учебно-практическое пособие.- М.: Проспект, 2001.- С.12-20; Блинков О.Е. Правовое регулирование финансовой аренды (лизинга) недвижимости. Дис. ... канд.юрид.наук: 12.00.03.- Рязань, 2000.- С.156.

² Решетник И.А. Гражданско-правовое регулирование лизинга в Российской Федерации. Дис. ... канд. юрид.наук:12.00.03.- Пермь, 1998.- С.132-133.

³ Лисименко И.Г. Договор лизинга в российском гражданском праве. Дис. ... канд.юрид.наук: 12.00.03.- Волгоград, 1999.- С.138.

⁴ Иванов А.А. Вказ. праця.- С.18.

⁵ Брагинский М.И., Витрянский В.В. Договорное право. Книга вторая: Договоры о передаче имущества.- М.: Статут, 2000.- С.612.

В. Ямковий,

старший викладач кафедри правознавства
Криворізького економічного інституту Київського
національного економічного університету

КАЗНА ЯК СУБ'ЄКТ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВОВІДНОСИН У СУЧАСНОМУ ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ

Прийняття нового Цивільного кодексу України повинно ознаменувати завершення одного з основних етапів реформування правової системи в нашій державі. Значення цієї події в правовому просторі України важко переоцінити, адже саме новий ЦК покликаний створити фундамент для побудови в Україні нової господарської системи, передбачити правові механізми функціонування та розвитку економіки в умовах ринкових перетворень. Тому положення проекту ЦК України [1], який не випадково називають "економічною конституцією" держави, вже зараз потребують детального вивчення та аналізу. Поряд з іншими нововведеннями, що містяться в проекті кодексу, заслуговують на увагу положення, що стосуються правового стану держави як суб'єкта цивільних правовідносин. Визнання держави в проекті ЦК України юридичною особою публічного права, а державної скарбниці - матеріальною основою її участі у відносинах, врегульованих цивільним законодавством, створило передумови для відродження у вітчизняному цивільному праві юридичної конструкції казни.

В радянській цивілістичній літературі та законодавстві поняття "казна" вживалося як в значенні майна, що перебуває в віданні самої держави, тобто об'єкту цивільних прав, так і в значенні суб'єкту цивільних прав, в якості держави як носія прав і обов'язків з приводу державного майна, яким вона розпоряджається в процесі виконання бюджету. Проте поряд із зазначеними поглядами висловлювалася думка про те, що поняття казна може використовуватися одночасно як у значенні суб'єкту цивільного права, так і в значенні об'єкту цивільних прав. Ця думка здається найбільш прийнятною, адже в проекті ЦК поняття "державна скарбниця" вживається саме в значенні казни як об'єкту цивільних прав, що включає в себе кошти державного